



# REGIONINIS REAĖAVIMO PABĖGĖLIŲ SITUACIJĄ PLANAS

DĖL PADĖTIES UKRAINOJE

2023 m. sausis–gruodis



Regional Refugee Response  
for the Ukraine Situation

Šioje ataskaitoje naudojami pavadinimai ir iliustracinė medžiaga jokių būdu neišreiškia Jungtinių Tautų nuomonės dėl šalių, teritorijų, miestų ir vietovių ar jų valdžios institucijų teisinio statuso ar dėl jų ribų ir sienų delimitavimo.

Viršelio nuotrauka:

„Artscape“ / Alda Eikevičiūtė

Ženeva, Šveicarija, 2023 m. sausis

© UNHCR 2023. Visos teisės saugomos.

# Turinys

Pabėgėlių reikalų regioninės koordinatorės žodis	4	<b>LIETUVA</b>	<b>135</b>
<b>REGIONINĖ APŽVALGA</b>	<b>8</b>	1 dalis. Esama padėtis	135
Santrauka	8	2 dalis. Apsaugos ir sprendimų strategija šalyje	139
1 dalis: Esama padėtis	10	Tarpžinybiniai finansiniai poreikiai	146
2 dalis. Regioninė apsaugos ir sprendimų strategija	16		

# Pabėgėlių reikalų regioninės koordinatorės žodis



**Pascale Moreau**

Pabėgėlių reikalų dėl padėties Ukrainoje regioninė koordinatorė  
UNHCR Europos regioninio biuro direktorė

Sunku apsaugoti naikinimo ir žmonių kančių Ukrainoje mastą, taip pat ir karo poveikį visam regionui, kuriame kaimyninės šalys nuo pat pradžių priima milijonus nuo smurto bėgančių pabėgėlių.

Iš Ukrainos bėgantys žmonės sulaukė neeilinės paramos, kurią suteikė vyriausybės, pilietinė visuomenė, pavieniai asmenys ir savanoriai, NVO ir vietos organizacijos, taip pat privataus sektoriaus veikėjai. Europos Sąjungoje 2022 m. kovą buvo skubiai pradėta taikyti Laikinosios apsaugos direktyva – tai tapo istoriniu įvykiu, įrodžiusiu, kad ES gali veiksmingai priimti ir įtraukti pabėgėlius. ES nepriklausančios šalys taip pat nusipelno pagyrimo. Nepaisydama didelių iššūkių, Moldovos Respublika parodė pavyzdinę lyderystę, suteikdama į jos teritoriją atvykusiems pabėgėliams apsaugą, kuri iš esmės atitiko ES valstybėse narėse taikomą apsaugos modelį.

Žvelgdami į 2022 m. sėkmingai atliktus darbus, pabėgėliai ir priimančiosios bendruomenės tikisi, kad ir kitais metais išliksime solidarūs. Tiek Ukrainoje, tiek ir pabėgėlius priimančiose šalyse turime sutelkti pastangas ir užtikrinti, kad pabėgėliai Europoje turėtų tinkamą ir saugią pastogę sunkiais žiemos mėnesiais. Tuo pat metu, žinodami, kad konflikto dinamika Ukrainoje gali lemti tolesnį pabėgėlių srautą, tęsiame bendradarbiavimą su vyriausybėmis, rengdami nepaprastosios padėties planus, kurie leistų greitai reaguoti į skubius atvykstančiųjų poreikius. Be kita ko, tai apima tikslinę pinigines paramos teikimą, taip remiant vyriausybių ir savivaldybių pastangas užtikrinti galimybę pabėgėliams gauti saugią ir orią pastogę, atlikus specialiai tam skirtų patalpų remontą ir pritaikius jas žiemos sąlygoms. Ilgalaikis buvimas kolektyviniuose apgyvendinimo centruose ar grupiniuose būstuose neišvengiamai sukuria iššūkių žmonių saugumui, visų pirma pažeidžiamiesiems asmenims. Visi turime dar labiau, nei iki šio stengtis, kad užtikrintume tokių asmenų saugumą, galėtume greitai juos identifikuoti ir nukreipti jiems reikalingoms paslaugoms gauti.

Vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu, patikimiausias būdas užtikrinti pabėgėlių apsaugą ir pasinaudoti jų potencialu yra jų įtraukimas į nacionalines sistemas. ES Laikinosios apsaugos direktyvos įgyvendinimas užtikrina pabėgėliams galimybę būti saugiems regiono ES šalyse ir sukuria teisinį pagrindą jiems naudotis teisėmis ir paslaugomis. Tai apima teises, kurios suteikia pabėgėliams galimybę patekti į darbo rinką ir užsidirbti pragyvenimui. Norint užtikrinti tvarų pabėgėlių buvimą priimančiose šalyse, būtina pašalinti praktines, administracines ir teisines kliūtis, trukdančias pabėgėliams naudotis savo teisėmis. Svarbu remti greitą ir veiksmingą pabėgėlių įtraukimą į

nacionalines sistemas, skatinant jų savarankiškumą ir mažinant rizikas jų saugumui, kurios gali kilti, jei pabėgėliai negalės patenkinti savo pagrindinių poreikių.

Žinome apie būsimus iššūkius: karo pasekmės paliečia vis daugiau žmonių, sukeldamos ekonominį poveikį pabėgėlius priimančiose šalyse ir už jų ribų. Didžiausius iššūkius artimiausiais mėnesiais kels energetinių išteklių trūkumas ir infliacija. Priėmimo ir apgyvendinimo pajėgumai jau senka, tą patį galima pasakyti ir apie socialinės gerovės sistemų pajėgumus. Nepaisant šių realių, mane ir toliau džiugina priimančiųjų šalių vyriausybių, bendruomenių bei partnerių solidarumas ir kūrybiškumas, politinė valia ir praktinė parama, kurią jie pademonstravo per pastaruosius dešimt mėnesių: iki šiol vykdytų reagavimo veiksmų sparta ir visapusiškumas liudija ką galima pasiekti, kai dirbame kartu. Naudodamasi proga dar kartą noriu atkreipti dėmesį į tai, kad nuo pat vasario 24 d. itin svarbus vaidmuo tiesiogiai reaguojant į kylančius skubius humanitarinius poreikius teko nacionalinėms ir vietos nevyriausybinėms organizacijoms, tarp jų ir pačių pabėgėlių vadovaujamos organizacijos. Nevyriausybinės organizacijos ir toliau bus svarbiausias mūsų bendro pasirengimo ir reagavimo ramstis, todėl joms reikia mūsų paramos, kad galėtų toliau stiprinti savo pajėgumus.

Suprantu, kiek daug prašome, skatindami savo partnerius toliau laikytis šio kurso. Padėtis tebėra nenuspėjama, todėl turime ir toliau reaguoti į pažeidžiamiausių pabėgėlių, visų pirma vyresnio amžiaus žmonių, neįgalųjų, nelydimų vaikų ir paauglių, poreikius. Tikiu, kad kartu rasime būdų bendradarbiauti, kad užtikrintume, jog žmonės, priversti bėgti iš Ukrainos, ir toliau būtų saugūs, gautų reikalingą pagalbą ir apsaugą, kol vėl galės saugiai grįžti namo.

**Pascale Moreau**

Pabėgėlių reikalų dėl padėties Ukrainoje regioninė koordinatore  
UNHCR Europos regioninio biuro direktorė

# Apžvalga

## Regione planuojami reagavimo veiksmai (2023 m. sausis–gruodis)



**4,035 mln.**

pabėgėlių tikslinės grupės  
asmenų skaičius



**120 000**

priimančiųjų bendruomenių  
narių tikslinės grupės  
asmenų skaičius



**1,7 mlrd.**

finansinių poreikių suma  
JAV dol.



**243<sup>1</sup>**

dalyvaujančių partnerių  
skaičius

REGIONAS	FINANSINIAI POREIKIAI JAV DOL.	DALYVAUJA PARTNERIŲ
Bulgarija	43 387 258	18
Čekija	81 578 288	4
Estija	9 135 766	14
Latvija	11 989 791	14
Lenkija	709 399 440	83
Lietuva	17 813 459	10
Moldovos Respublika	426 961 899	73
Rumunija	153 603 900	34
Slovakija	80 126 073	28
Vengrija	62 741 799	37
Regioninė parama	88 757 581	7

<sup>1</sup> | Šį skaičių įtraukti visi regione veikiantys partneriai, kiekvieną jų skaičiuojant tik vieną kartą, net jei jie veikia daugiau nei vienoje šalyje. Atskirų šalių skyriuose nurodomas bendras atitinkamoje šalyje veikiančių partnerių skaičius.



The boundaries and names shown and the designations used on this map do not imply official endorsement or acceptance by the United Nations.

# REGIONINĖ APŽVALGA

## Santrauka

Besibaigiant pirmiesiems metams nuo karinių veiksmų paaštrėjimo pradžios, karas Ukrainoje sukėlė milžiniško masto gyventojų persikėlimo ir humanitarinę krizę. Pabėgėlius priimančios šalys reagavo svetingai ir nepalaujamai dosniai, o šeimos ir bendruomenės atvėrė duris milijonams pabėgėlių iš Ukrainos. Reagavimas vietos lygmeniu, kuriam vadovavo viso regiono nacionalinės valdžios ir savivaldos institucijos, taip pat buvo įspūdingas: būriai savanorių, nacionalinių ir vietos nevyriausybinų organizacijų ir pilietinės visuomenės veikėjų, tarp jų ir daugelis tų, kurie anksčiau niekada nedirbo pabėgėlių apsaugos srityje, ukrainiečių diasporos bendruomenės ir patys pabėgėliai – visi susitelkė teikti apsaugą ir pagalbą nuo smurto bėgantiems asmenims.

Tuo pat metu humanitarinės pagalbos partneriai, vadovaujant priimančiųjų šalių vyriausybėms, rėmė ir papildė nacionalines reagavimo priemones koordinuotomis ir įtraukiomis intervencinėmis priemonėmis. Daugelis šių veiksmų buvo įtraukti į pradinį Regioninį reagavimo į pabėgėlių situaciją planą (RRP), kuris buvo pradėtas įgyvendinti 2022 m. kovo pradžioje, patikslintas 2022 m. balandžio 25 d., o 2022 m. spalį „perkalibruotas“, siekiant atsižvelgti į su žiema susijusius poreikius ir kitus visose RRP apimamose šalyse išryškėjusius prioritetus<sup>2</sup>.

2023 m. pradžioje padėtis tebekelia didelį susirūpinimą ir toliau reikalauja koordinuoto humanitarinio reagavimo regioniniu lygmeniu. Gruodžio pabaigoje apie 4,9 mln. žmonių buvo užsiregistravę gauti laikinąją apsaugą arba dalyvauti panašiose nacionalinėse apsaugos programose visoje Europoje<sup>3</sup>; laukiama, kad ateityje pabėgėlių skaičius gali ir toliau augti dėl tebesitęsiančio konflikto ir atšiaurių žiemos sąlygų, kurias dar labiau paaštrino tikslingas Ukrainos energetikos ir civilinės infrastruktūros naikinimas.

Šiame plane, kuris apima 2023 m. sausio–gruodžio laikotarpį, apibrėžiama daugelio įvairiuose sektoriuose veikiančių partnerių reagavimo strategija bei šių 243 skirtingų partnerių, teikiančių paramą priimančiųjų šalių – Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Moldovos Respublikos, Rumunijos, Slovakijos ir Vengrijos – vyriausybėms finansiniai poreikiai. Į RRP taip pat

<sup>2</sup> UNHCR, [Padėtis Ukrainoje: Regioninio reagavimo į pabėgėlių situaciją plano perkalibravimas 2022 m. kovui-gruodžiui](#), 2022 m. spalio.

<sup>3</sup> UNHCR laikinąją apsaugą apibrėžia kaip pragmatišką tarptautinės apsaugos „priemonę“, kuri kartais naudojama skubiai reaguojant į didelio masto prieglobsčio prašytojų judėjimą, suteikiant jiems neatidėliotą apsaugą nuo grąžinimo ir užtikrinant pamatinių elgesio su jais standartų užtikrinimą. Reaguodama į karą Ukrainoje, Europos Sąjunga 2022 m. kovo 4 d. pradėjo taikyti Laikinosios apsaugos direktyvą (LAD); žr. [2022 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimą \(ES\) 2022/382](#). Nors LAD yra ES mechanizmas, panašios nacionalinės apsaugos sistemos buvo įgyvendintos ir ES nepriklausančiose šalyse, įskaitant Islandiją, Norvegiją, Šveicariją, Juodkalniją, Serbiją ir Jungtinę Karalystę. Šis skaičius gali apimti atvejus, kai tas pats asmuo yra registruotas dviejose ar daugiau ES+ šalių, dėl įvairių priežasčių neužbaigtų registracijų atvejus arba į kitas šalis, taip pat ir už Europos ribų, išvykusių pabėgėlių registracijos atvejus.



įtraukti finansiniai poreikiai, susiję su veikla Baltarusijoje, ir partnerių teikiama techninė parama regioninei darnai ir koordinavimui užtikrinti.

Kaip ir 2022 m., 2023 m. RRP siekiama užtikrinti, kad pabėgėliai galėtų nepatirdami diskriminacijos gauti apsaugą ir pagalbą, įskaitant naudojimąsi teisėmis, kylančiomis iš laikinosios apsaugos ar panašaus teisinio statuso turėjimo priimančiosiose šalyse. Ypatingas dėmesys bus skiriamas tiems pabėgėliams, kurie jau yra pažeidžiami arba gali tapti pažeidžiami, nes mažėjant humanitarinei paramai jie nebeturi santaupų ir nebegali pasikliauti šeimos ir draugų pagalba, be to, jiems gali kilti sunkumų ieškant darbo. Šiuo atžvilgiu labai svarbu nustatyti konkrečių poreikių turinčius asmenis, kuriems tikslinė pagalba bus kritiškai svarbi. Be to, skirtingai nuo 2022 m. RRP, kuriame daugiausia dėmesio buvo skirta skubiam apsaugos paslaugų teikimui ir humanitarinei pagalbai atvykus į šalį, 2023 m. plane taip pat akcentuojama pabėgėlių socialinė ir ekonominė įtrauktis, pripažįstant iššūkius, su kuriais susiduria pabėgėliai, jų persikėlimui vis labiau užsitęsiant. Kadangi padėtis Ukrainoje jau greit tęsis ilgiau nei metus, parama bendruomenių gebėjimams teikti paslaugas ir pagalbą pabėgėliams padės išvengti išteklių pereikvojimo ir leis palaikyti stiprią solidarumo kultūrą, kuri jaučiama priimančiosiose valstybėse. Šiomis aplinkybėmis parama priimančiosiose bendruomenėse bus skiriama įstaigoms, paslaugų teikėjams ir infrastruktūrai, kuria naudojasi tiek pabėgėliai, tiek ir priimančiųjų bendruomenių nariai, ypač miestuose. Tai taip pat labai svarbu skatinant priimančiųjų ir pabėgėlių bendruomenių solidarumą ir socialinę sanglaudą. 2023 m. ypatingas dėmesys vėl bus skiriamas Moldovos Respublikai, kaip ES nepriklausančiai valstybei. Šioje šalyje į tikslinę gyventojų grupę įgyvendinant planą bus įtrauktos ir priimančiosios bendruomenės, kur dėl pabėgėlių priėmimo atsiradęs spaudimas ypač apkrauna vietos pajėgumus ir greitai išsekvoja ribotus išteklius. Vadovaujantis Pasaulinio susitarimo dėl pabėgėlių dvasia, labai svarbu skatinti labiau nuspėjamą ir teisingesnį atsakomybės bei naštos pasidalijimą, tam kad Moldovos visuomenė nepatirtų per didelio spaudimo ir gautų paramą, reaguojant į priimančiųjų ir pabėgėlių bendruomenių poreikius šalyje.

## 1 dalis: Esama padėtis

### Padėties apžvalga

2022 m. vasarį paaštrėjus karo veiksams, beveik trečdalis Ukrainos gyventojų buvo priversti palikti savo namus – taip kilo viena didžiausių dabartinių su žmonių persikėlimu susijusių krizių pasaulyje. Ukrainoje humanitarinės pagalbos reikia daugiau kaip 17,6 mln. žmonių, įskaitant 6,3 mln. dėl karo šalies viduje persikėlusius asmenų.<sup>4</sup>

Reaguodama į šią didelio masto pabėgėlių krizę, Europos Sąjunga 2022 m. kovo 4 d. iniciavo Laikinosios apsaugos direktyvos taikymą, kuris neseniai buvo pratęstas iki 2024 m. kovą 2022 m. gruodžio pabaigoje daugiau kaip 4,9 mln. pabėgėlių iš Ukrainos buvo užsiregistravę gauti laikinąją apsaugą arba pasinaudoti panašiomis nacionalinėmis apsaugos programomis visoje Europoje.

Remiantis naujausiais paskelbtais duomenimis šalyse, kuriose taikomas RRP, 86 proc. visų pabėgėlių yra moterys ir vaikai. Bendra vaikų dalis sudaro apie 39 proc., o vyresnio amžiaus žmonių – apie 9 proc. Be to, pagal naujausios UNHCR Regioninės apsaugos analizės ataskaitos duomenimis, surinktais Ukrainos kaimyninėse šalyse<sup>5</sup>, dauguma respondentų (78 proc.) buvo atskirti nuo dalies artimiausių šeimos narių, daugiausia dėl to, kad dėl šaukimo į karo tarnybą buvo apribota vyrų judėjimo laisvė. Iš tų, kurie keliavo ne vieni, 5 proc. vyko su vaikais, kurie nėra jų šeimos nariai ar giminaičiai. 32 proc. respondentų gyvena nuomojamame būste, tačiau didžioji dalis (apie 64 proc. respondentų) gyvena pas priimančius asmenis arba yra apsistoję kolektyvinio apgyvendinimo vietose, numatytose priėmimo vietose, priėmimo ar tranzito centruose. 12 proc. respondentų turi giminaičių priimančiojoje šalyje. Naujausios UNHCR Regioninės ataskaitos apie ketinimus duomenimis, nors dauguma kaimyninėse šalyse apklaustų pabėgėlių tikisi kada nors grįžti į Ukrainą (81 proc.), šiuo metu dauguma jų planuoja toliau likti dabartinėje priimančiojoje šalyje, ir vos 13 proc. planuoja grįžti per artimiausius 3 mėnesius. Pagrindinė priežastis, kurią pabėgėliai nurodo kaip kliūtį sugrįžti, yra saugumas ir saugumo situacija jų kilmės vietovėse, taip pat nerimas dėl galimybės gauti pagrindines paslaugas ir tinkamų gyvenimo sąlygų trūkumo.<sup>6</sup>

Teikiant humanitarinę pagalbą Ukrainoje ir kaimyninėse šalyse, pirmąjį 2023 m. ketvirtį daugiausia dėmesio ir toliau bus skiriama pastangoms švelninti atšiaurios žiemos poveikį, kurį dar labiau pablogino išpuoliai prieš Ukrainos energetikos ir civilinę infrastruktūrą, ir visame pasaulyje didėjančių kainų poveikį. Ypač sudėtinga užtikrinti galimybę gauti būtent dėl žiemiškų sąlygų reikalingą konkrečią pagalbą. Tokia pagalba yra labai aktuali pažeidžiamoms grupėms, pavyzdžiui, vyresnio amžiaus žmonėms ir neįgaliesiems, taip pat moterims ir vaikams, kurie sudaro didžiąją dalį pabėgėlių, todėl reikia tolesnės paramos, siekiant išvengti pažeidžiamumo didėjimo ir galimo žalingų asmeninių įveikos strategijų susiformavimo.

<sup>4</sup> Humanitarinių reikalų koordinavimo biuras (OCHA), [Pasaulinė humanitarinės padėties apžvalga](#), 2022 m. lapkričio 29 d.

<sup>5</sup> UNHCR, [Pabėgėlių iš Ukrainos persikėlimo dėsningumai, grėsmės jų apsaugos užtikrinimui ir apsaugos poreikiai – Regioninė apsaugos padėties analizė Nr. 1](#), 2022 m. spalio 26 d.

<sup>6</sup> UNHCR, [„Sustabdytas gyvenimas: pabėgėlių iš Ukrainos ketinimai ir perspektyvos“ Nr. 2](#), 2022 m. rugsėjis.

2023 m. tarptautinis reagavimas į pabėgėlių situaciją Ukrainoje ir toliau yra sutelktas į paramą vyriausybių pastangoms ir yra grindžiamas humanitarinių veiksmų partnerystės principais, t. y. lygybės, skaidrumo, į rezultatus orientuoto požiūrio, atsakomybės ir tarpusavio papildomumo principais. Be didžiulės priimančiųjų šalių, vietos bendruomenių ir vietos veikėjų, įskaitant, be kita ko, savanorius, savivaldybes, nacionalines ir vietos nevyriausybinės organizacijas paramos, svarbų vaidmenį ir toliau atlieka pilietinės visuomenės grupės, taip pat pabėgėlių ir moterų vadovaujamos organizacijos. Pradėję savo veiklą gerokai iki krizės pradžios, šie svarbūs veikėjai turi daug patirties, gebėjimų ir vietos žinių, kurios yra itin svarbios užtikrinant tikslią informaciją grindžiamą reagavimą, ypač atsižvelgiant į tai, kad nuo reagavimo į ekstremalią situaciją jau pereinama prie įtraukties ir socialinės sanglaudos užtikrinimo. Tvirtas tarptautinės bendruomenės solidarumas ir praktinė parama, atitinkanti Pasaulinio susitarimo dėl pabėgėlių dvasią, bus kaip niekad svarbūs, ypač atsižvelgiant į didėjančią krūvį nacionaliniams ir vietiniams pajėgumams bei paslaugų teikėjams sudėtingomis ir neaiškiomis pasaulio ekonomikos sąlygomis.

## Tikslinė grupė

Vertinama, kad bent 80 proc. iš daugiau kaip 4,9 mln. pabėgėlių iš Ukrainos, kurie iki gruodžio vidurio visoje Europoje užsiregistravo gauti laikinąją apsaugą arba pasinaudoti panašiomis nacionalinėmis apsaugos programomis, liks dabartinėse priimančioiose šalyse, kol nurims karo veiksmai ir pagerės padėtis. Reagavimas į pabėgėlių krizę iš esmės pereina nuo ūmaus nepaprastosios padėties etapo prie veiksmingos ir tvarios pabėgėlių įtraukties į nacionalines sistemas ir paslaugų teikimo programas, apsaugos erdvės išlaikymo ir tikslinės paramos pažeidžiamiausiems asmenims užtikrinimo. Tačiau tikėtina, kad dėl tebesitęsiančio karo, atšiaurių žiemos sąlygų ir dėl to, kad šalyje trūksta degalų ir tinkamos pastogės, nauji asmenys ir toliau trauksis iš Ukrainos. Naujai atvykstantiesiems gali kilti ypatingų sunkumų, tenkinant pagrindinius savo poreikius, nes jie yra mažiau atsparūs su persikėlimu susijusiems sukrėtimams, todėl būtina ir toliau investuoti į išankstinio pasirengimo veiksmus ir skubią pagalbą.

2023 m. RRP nurodytas tikslinės grupės skaičius apima pabėgėlius iš Ukrainos, taip pat trečiųjų šalių piliečius, kuriems reikia tarptautinės apsaugos, ir asmenis be pilietybės arba asmenis, kuriems gresia pavojus tapti asmenimis be pilietybės<sup>7</sup>. Tarp priimančiųjų šalių į tikslinės grupės skaičių yra įtrauktos tik Moldovos Respublikos priimančiosios bendruomenės. ES priimančiųjų bendruomenių nariai nėra įtraukti į RRP kaip asmenys, kuriems siekiama suteikti pagalbą, tačiau Plane atsižvelgiama į paveiktų priimančiųjų gyventojų poreikius bendruomenės lygmeniu, kad būtų išplėsti bendruomenės išteklių ir paslaugos, kurioms pabėgėlių atvykimas gali sukelti sunkumų.

RRP suplanuoti tiksliniai rodikliai buvo suderinti per konsultacijas su vyriausybėmis ir tarpžinybiniais partneriais ir atspindi prognozuojamą skaičių asmenų, kuriems 2023 m. reikės RRP partnerių pagalbos. Šie duomenys leidžia planuoti, sudaryti programas ir biudžetus. Prognozuojama, kad 2023 m. pagalbos reikės pabėgėliams, kurie šiuo metu jau yra į RRP įtrauktose šalyse, taip pat pagal prognozes naujai atvyksiantiems asmenims, kuriems pagalba bus

---

<sup>7</sup> Glaustumo sumetimais toliau bus vartojamas terminas „pabėgėliai iš Ukrainos“, kuris apima pabėgėlius iš Ukrainos, taip pat trečiųjų šalių piliečius, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ir asmenis be pilietybės arba asmenis, kuriems gresia pavojus tapti asmenimis be pilietybės. Trečiųjų šalių piliečiai – tai asmenys, kurie pabėgo iš Ukrainos, tačiau Ukraina nėra jų kilmės šalis, ir kuriems gali reikėti tarptautinės apsaugos.

teikiama jų kelionės metu, bei tiems, kurie pasiliks juos priėmusioje šalyje. Atsižvelgiant į kai kurių tranzitu vykstančių pabėgėlių poreikius, tam tikros pagalbos jiems gali prireikti daugiau nei vienoje šalyje. Keliose į RRP įtrauktose šalyse veikiančios partneriai ir toliau teikia pagalbą daugeliui atvykusių žmonių, kurie vėliau išvyksta kitur. Ši skubi pagalba, kaip antai atvykusiųjų iš Ukrainos galimybių patekti į teritoriją, gauti apsaugą ir be diskriminavimo naudotis teisėmis stebėseną, taip pat parama priimančiųjų šalių vyriausybėms, stiprinant priėmimo infrastruktūrą, palengvinant apgyvendinimo galimybes, teikiant pagrindines pagalbos priemones ir piniginę paramą pagrindiniams poreikiams tenkinti, yra gyvybiškai svarbi ir turi būti toliau remiama pagal RRP. Tuo pat metu tikėtina, kad 2023 m. daugelis pabėgėlių liks priimančiose šalyse, nes jų padėtis šiek tiek normalizuosis, ir jie ieškos galimybių integruotis į vietos visuomenę. Gyvybiškai svarbu remti partnerius, kurie padeda užtikrinti socialinę ir ekonominę įtrauktį, nes jų veikla sukuria prielaidas ilgalaikiams sprendimams.

Čia pateikiami planuojami tikslinių pabėgėlių grupių dydžiai nebūtinai tiksliai atspindi kiekvienoje šalyje bet kuriuo metu esančių pabėgėlių skaičių, esant tokiai dinamiškai ir sparčiai kintančiai aplinkai, tačiau jais siekiama atspindėti kitų metų išteklių apimtį poreikius.

### Tikslinė pabėgėlių grupė

Šalis	Pabėgėliai, kurie 2022 m. gruodžio pabaigoje yra užregistruoti gauti Laikinąją apsaugą arba pasinaudoti panašiomis nacionalinėmis apsaugos programomis <sup>8</sup>	Planuojamas pabėgėlių skaičius 2023 m.
Bulgarija	149 268	200 000
Čekija	473 216	500 000
Estija	41 432	115 000
Latvija	44 367	120 000
Lenkija	1 508 338	2 000 000
Lietuva	72 302	150 000
Moldovos Respublika	102 000 <sup>9</sup>	200 000
Rumunija	101 733	350 000
Slovakija	104 764	200 000
Vengrija	33 273	200 000
<b>Iš viso</b>	<b>2 630 693</b>	<b>4 035 000</b>

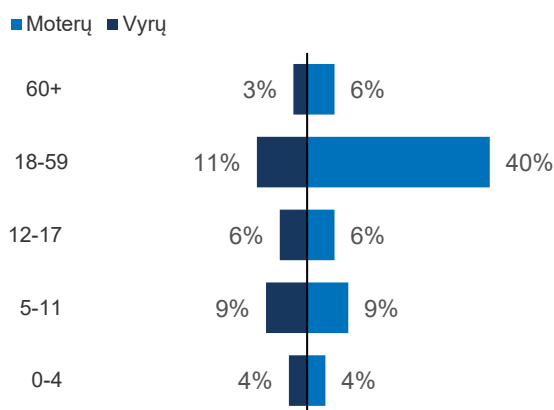
### Tikslinė priimančiųjų šalių gyventojų grupė

Šalis	Planuojamas pasiekti gyventojų skaičius 2023 m.
Moldovos Respublika	120 000
<b>Iš viso</b>	<b>120 000</b>

<sup>8</sup> Šis skaičius gali apimti atvejus, kai tas pats asmuo yra registruotas dviejose ar daugiau ES+ šalių, dėl įvairių priežasčių neužbaigtų registracijų atvejus arba į kitas šalis, taip pat ir už Europos ribų, išvykusių pabėgėlių registracijos atvejus. Žr. [UNHCR operatyvinių duomenų portalą](#). Laikinajai apsaugai registruotų asmenų skaičiai yra apskaičiuoti remiantis 2022 m. gruodžio paskutinėmis dienomis skelbtais duomenimis. Jie gali neženkliai skirtis nuo faktinių 2022 m. pabaigoje laikinąją apsaugą besinaudojusių asmenų skaičių, kadangi skirtingose šalyse skiriasi duomenų skelbimo periodiškumas, taip pat duomenys dažnai yra tikslinami atgaline data.

<sup>9</sup> 2022 m. gruodį laikinosios apsaugos teisinis statusas Moldovoje dar negaliojo. Į šį skaičių įtraukti pabėgėliai iš Ukrainos, kurie atvyko į šalį po 2022 m. vasario 24 d. ir teisėtai liko šalyje pagal nepaprastosios padėties įstatymą; skaičius nurodytas, remiantis vyriausybės duomenimis apie sienos kirtimą.

## Pasiskirstymas pagal amžių ir lytį



**13–15 proc.<sup>10</sup>**

Asmenys su negalia



**66%**

Moterys ir mergaitės



**34%**

Vyrai ir berniukai

## Apsaugos poreikiai, asmenų pažeidžiamumas ir grėsmės jų saugumui regione

UNHCR vykdamas apsaugos stebėseną, nustatyta keletas pagrindinių saugumo grėsmių, su kuriomis pabėgėliai iš Ukrainos susiduria kaimyninėse šalyse.

Nors, įgyvendinus Laikinosios apsaugos direktyvą ES šalyse ir pritaikius panašias teises priemones kitose šalyse, daugeliui asmenų buvo užtikrinta galimybė greitai gauti apsaugą ir naudotis teisėmis, vis dėlto, tyrimai parodė, kad įvairios praktinės, administracinės ir teisinės kliūtys riboja galimybes pasinaudoti šiomis teisėmis.<sup>11</sup> Esamos kliūtys ženkliai riboja asmenų galimybes naudotis tokiais teisėmis kaip teisę į švietimą, socialinę apsaugą, apgyvendinimą, orų ir sąžiningą įdarbinimą bei sveikatos priežiūrą. Fiksuojama ir laikinosios apsaugos gavėjams suteikiamų teisių skirtumų tarp direktyvą įgyvendinančių šalių. Be to, kai kuriais atvejais trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės ir toliau kilo sunkumų pasinaudoti laikinosios apsaugos registracijos procedūromis. Kartais skirtingos trukmės laikotarpiai, praleisti už priimančiosios šalies ribų, gali turėti neigiamos įtakos asmens teisiniam statusui ir galimybei naudotis tam tikromis lengvatomis, pavyzdžiui, gauti būstą ir finansinę paramą. Visi šie veiksniai gali apriboti veiksmingą pabėgėlių įtraukimą į nacionalines sistemas, mažinti jų savarankiškumo galimybes, didinti saugumo riziką ir skatinti žalingų asmeninių įveikos strategijų formavimąsi, kuriuos lemia pabėgėlių negalėjimas patenkinti savo pagrindinių poreikių ir prisidėti prie priimančiosios visuomenės gyvenimo.

UNHCR Regioninės apsaugos analizės duomenimis<sup>12</sup>, atsiskyrimas nuo šeimos narių yra būdingas pabėgėlių iš Ukrainos krizės bruožas. 78 proc. apklaustų pabėgėlių nurodė, kad dėl išvykimo iš Ukrainos jie buvo atskirti nuo artimų šeimos narių. Tokiomis aplinkybėmis dėl dažno šeimų atskyrimo daugėja namų ūkių, kuriuose yra tik vienas maitintojas (dažniausiai vieniša moteris). Pabėgėlių kontekste, dėl šeimų atskyrimo gali padidėti keli pavojai asmenų saugumui,

<sup>10</sup> Planavimo tikslais apskaičiuota, kad neįgaliųjų dalis sudaro nuo 13 % (2021 m. Ukrainos humanitarinių poreikių apžvalgoje prieš karą apskaičiuotas žmonių su negalia, kuriems reikalinga pagalba, skaičius) iki 15 % (pagal PSO kriterijus). Kai kuriose į RRP įtrauktose šalyse atliktų daugiasektorių poreikių vertinimų (MSNA) išvados rodo, kad proporcijos yra panašios.

<sup>11</sup> UNHCR, [Laikinosios apsaugos direktyvos įgyvendinimas – Po šešių mėnesių](#), 2022 m. spalio.

<sup>12</sup> UNHCR, [Regioninės apsaugos analizė Nr. 1: Pabėgėlių iš Ukrainos persikėlimo dėsniniam, grėsmės jų saugumui ir poreikiai](#), 2022 m. spalio.

įskaitant smurtą dėl lyties, prekybą žmonėmis, išnaudojimą, izoliaciją ir galimai traumuojančių įvykių poveikį, ypač nelydimiems ir nuo šeimų atskirtiems vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms ir neįgaliesiems.

24 proc. apsaugos stebėsenos tyrimo respondentų nurodė, kad bent vienas namų ūkio narys turi specialiųjų poreikių, įskaitant asmenis su negalia ar turinčius rimtų medicininių poreikių, pagyvenusius asmenis ir nuo šeimų atskirtus ar nelydimus vaikus. Specialiųjų poreikių turintys asmenys gali susidurti su kliūtimis, dėl kurių jie negali visapusiškai naudotis savo teisėmis ar gauti jiems reikalingų paslaugų ir gali susidurti su didesne diskriminacijos, prievartos, smurto ir nepriežiūros rizika persikėlimo metu ir prieglobsčio šalyje. Iš apsaugos stebėsenos tyrimo duomenų matyti, kad, palyginti su kitomis pabėgėlių grupėmis, namų ūkiai, kuriuose yra vienas ar daugiau specialiųjų poreikių turinčių asmenų, gali turėti mažiau išteklių ir mažiau galimybių naudotis paramos tinklais priimančiojoje šalyje. Daugelis jų gali turėti ribotas galimybes gauti informacijos apie esamas paslaugas (įskaitant sveikatos priežiūros) ir susidurti su įsidarbinimo apribojimais, įskaitant šeimos narius, kurie turi teikti slaugą namuose. Tyrimai taip pat parodė, kad padidintos rizikos asmenims kyla daugiau kliūčių pasinaudoti savo, kaip laikinosios apsaugos gavėjų, teisėmis, o viena iš pagrindinių priežasčių – sistemingo konkrečių jų poreikių nustatymo trūkumas<sup>13</sup>. Užsitęsusi krizė dar labiau aštrina stresines situacijas, ir dėl to kyla psichikos sveikatos ir psichosocialinių paslaugų poreikis. Nepatenkinti psichikos sveikatos poreikiai kartu su nenoru gauti tokią pagalbą dėl jos stigmatizavimo gali sukelti dar didesnę stresą, marginalizaciją ir atskirtį.

Didelį susirūpinimą kelia ir galimybė gauti asmens tapatybės dokumentus – 31 proc. apsaugos stebėsenos tyrimo respondentų neturi tarptautinių biometrinių pasų, kurie suteikia didesnę judėjimo laisvę. Be to, prieš tarptautinio ginkluoto konflikto paaštrėjimą surinkti duomenys rodo, kad tam tikrų grupių Ukrainos gyventojai neturi pilietybės arba asmens tapatybės dokumentų, reikalingų Ukrainos pilietybei įgyti ar patvirtinti, todėl jiems gresia pavojus tapti asmenimis be pilietybės. Tai patvirtino ir priimančiojoje šalyse vykdoma stebėseną bei teikiamos teisinės pagalbos pobūdis. Nors valstybės lanksčiai reagavo į situaciją dėl reikalingų dokumentų trūkumo asmenims siekiantiems išvykti iš Ukrainos dėl tarptautinio ginkluoto konflikto, patikima prieiga prie galimybės gauti asmens tapatybės dokumentus daugeliui pabėgėlių greičiausiai taps opia problema, norint toliau naudotis savo teisėmis ir paslaugomis. Asmens tapatybės dokumentų neturėjimas taip pat gali tapti kliūtimi grįžti, kai tam atsiras tinkamos sąlygos.

Priimančiųjų šalių valdžios įstaigoms ir toliau sunkiai pavyksta vykdyti sistemingą nelydimų ir nuo šeimos atskirtų vaikų identifikavimą ir registravimą, dėl ko labai padidėja rizika, kad šie vaikai liks už nacionalinių vaikų apsaugos sistemų ribų, o tai neleis jiems gauti tinkamą apsaugą ir paslaugas. Keliose šalyse yra ribotos galimybės naudotis teisinių globėjų skyrimo sistemomis arba kyla sunkumų peržiūrint esamą globos tvarką, kuri tam tikrais atvejais buvo nustatyta spaudžiant laikui dėl nepaprastosios padėties. Pranešama, kad trūksta tinkamų globėjų, o paskyrimo procedūros gali būti sudėtingos ir reikalauti daug laiko. Regioninio reagavimo į pabėgėlius plano (angl. *Regional Refugee Response Plan*, RRP) partneriai pastebėjo, kad nelydimi ir nuo šeimų atskirti vaikai nėra sistemingai įtraukiami į nacionalines vaikų apsaugos sistemas, todėl šių vaikų atžvilgiu ne visada taikomos lygiavertės pagal nacionalinius teisės aktus privalomoms geriausių vaiko

<sup>13</sup> UNHCR, [Laikinosios apsaugos direktyvos įgyvendinimas – Po šešių mėnesių](#), 2022 m. spalio.

interesų nustatymo procedūros. Tai ypač susiję su vaikų, atvykusių iš globos įstaigų Ukrainoje, padėtimi. Reikia toliau ginti pabėgėlių interesus ir didinti informuotumą apie rizikos, susijusios su galimu vaikų gražinimu į Ukrainą srityje, ypač žiemą, atsižvelgiant į tebesitęsiantį konfliktą ir nestabilią apgyvendinimo vietų ir institucinės globos struktūrų padėtį.

Kaip ir daugumoje su pabėgėliais ir kariniais konfliktais susijusių situacijų, didėja įvairių formų smurto dėl lyties grėsmė, o moterims ir mergaitėms kyla didesnis pavojus visais persikėlimo etapais. Iš Ukrainos bėgantys pabėgėliai pranešė apie su konfliktu susijusį seksualinį smurtą kariuomenės kontroliuojamose Ukrainos teritorijose, taip pat apie pasienio punktuose, kelionės metu arba atvykus į priimančiąją šalį kylančią riziką dėl prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais. Taip pat pranešta apie išnaudojimą, priekabiavimą ir prievartą privačiose ir viešosiose apgyvendinimo vietose, transporte ir naudojantis kitomis pagrindinėmis paslaugomis. Paauglės mergaitės, romų tautybės moterys ir LGBTIQ+ asmenys gali susidurti su papildoma smurto dėl lyties ir prekybos žmonėmis rizika, tai lemia diskriminacija ir (arba) priekabiavimas, kuris trukdo užtikrinti pagrindinius poreikius ir gauti prieigą prie apsaugos paslaugų.

Kliūtys, trukdančios gauti paslaugas, skirtas nuo smurto dėl lyties nukentėjusiems asmenims, yra daugialypės ir dažnai yra lydimos kliūčių gaunant ir kitų rūšių paslaugas, pavyzdžiui dėl kalbos nemokėjimo ir informacijos apie specializuotas paslaugas trūkumo (tiek kalbant apie jų prieinamumą, tiek ir apie tai, kaip jas gauti). Taip pat pastebėta, kad iššūkių kelia ir stigmatizavimas, susijęs su pranešimu apie smurtą dėl lyties bei su naudojimusi psichikos sveikatos paslaugomis. Smurtą patyrusiems asmenims tokios kliūtys gali sukelti pavojų gyvybei, įskaitant seksualinio smurto atvejus, kai būtina laiku įsikišti. Ukrainos psichikos sveikatos specialistai kai kuriose šalyse imasi užpildyti spragas ir sėkmingai atlieka asmens, per kurį smurto dėl lyties auka pradeda naudotis jai skirtomis paslaugomis vaidmenį. Tačiau įstatymai, pagal kuriuos privaloma pranešti apie smurtą dėl lyties ir kitos teisinės, procedūrinės ar politikos priemonės tebėra pagrindinės kliūtys, trukdančios nukentėjusiems asmenims gauti specializuotas sveikatos priežiūros paslaugas, kalbant ypač apie seksualinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūrą, įskaitant gyvybiškai svarbią priežiūrą po išžaginimo. Kai kuriais atvejais nėra klinikinių išžaginimo atvejo valdymo algoritmų, trūksta veiksmingo ir sistemingo jų įgyvendinimo, arba jie nevisiškai atitinka Pasaulio sveikatos organizacijos (WHO) rekomendacijas. Aukoms, visų pirma smurtą patyrusioms paauglėms mergaitėms, daugelyje vietovių yra sudėtinga gauti prieigą prie lytinės ir reprodukcinės sveikatos paslaugų. Teisiniai skubiosios kontracepcijos preparatų įsigijimo ribojimai arba jų pardavimas tik pagal receptą taip pat gali trukdyti veiksmingai reaguoti į smurtą dėl lyties, ypač tais atvejais, kai pabėgėliai negali kreiptis į gydytoją arba neturi lėšų minėtiems preparatams įsigyti. Svarbia tarpsektorine užduotimi šioje srityje išlieka lytinės ir reprodukcinės sveikatos paslaugų platesnio prieinamumo propagavimas ir atitinkamų sistemų stiprinimas. Pabėgėliai nurodė, kad finansinė parama buvo vienas iš dažniausiai pasitaikančių neatidėliotųjų poreikių, nes tai yra būdas patenkinti pagrindinius poreikius, tokius kaip apgyvendinimas ir užimtumas. Tikėtina, kad apgyvendinimo poreikis taps labai aktualus, nes pabėgėlius priimančiose šalyse toliau didėja būsto nuomos ir energijos kainos.

## 2 dalis. Regioninė apsaugos ir sprendimų strategija

Regioninė apsaugos ir sprendimų strategija orientuota į keturias pagrindines sritis:

- Užtikrinti, kad visi pabėgėliai iš Ukrainos ir toliau galėtų be diskriminacijos pateikti į teritoriją, naudotis teisiniu statusu ir teisėmis juos priimančiose šalyse, laikantis Laikinosios apsaugos direktyvos arba atitinkamų nacionalinėje teisinėje įtvirtintų apsaugos nuostatų ir atitinkamos tarptautinės, regioninės bei nacionalinės pabėgėlių ir žmogaus teisių teisės.
- Stiprinti atskaitomybę paveiktųjų asmenų atžvilgiu, pasitelkiant abipusę komunikaciją su jų bendruomenėmis, veiksmingus grįžtamojo ryšio ir reagavimo mechanizmus bei bendruomenės savitarpio pagalba paremtą metodologiją, didinant informacijos prieinamumą ir pabėgėlių iš Ukrainos informuotumą apie jų teises ir galimybę gauti pagalbą bei paslaugas šios bendruomenės pageidaujama būdais ir jai patikimais kanalais, taip pat remti prasmingą bendruomenės veikėjų, įskaitant pabėgėlių ir moterų vadovaujamas organizacijas bei kitas bendruomenines organizacijas, dalyvavimą ir jų pajėgumus.
- Remti skubią pagalbą asmenims, kuriems gresia didesnis pavojus, ypač daug dėmesio skiriant smurto dėl lyties ir prekybos žmonėmis prevencijai, jų rizikos mažinimui ir reagavimui į juos, bei pastangoms apsaugoti vaikus ir kitus pabėgėlius, turinčius specialiųjų poreikių ir daugiau nei vieną amžiaus, lyties bei įvairovės savybę, dėl kurių gali kilti papildoma grėsmė jų saugumui. Tai apims veiklą, skirtą psichikos sveikatos ir psichosocialinės gerovės stiprinimui.
- Galiausiai strategijoje daug dėmesio bus skiriama veiksmingai įtraukčiai į nacionalines sistemas, įskaitant sveikatos apsaugos, švietimo, apgyvendinimo, socialinės apsaugos, darbo rinkos ir kitas sritis, siekiant, kad tokia įtrauktis būtų užtikrinama be diskriminacijos ir tokiu pat lygiu kaip ir priimančios šalies piliečiams. Bus skatinama veiksminga įtrauktis į nacionalines sistemas kaip priemonė pabėgėlių apsaugai stiprinti, be kita ko, nustatant kliūtis, trukdančias pabėgėliams naudotis pagrindinėmis teisėmis ir paslaugomis, ir kartu su nacionalinėmis valdžios institucijomis bei kitais pagrindiniais veikėjais stengiantis šias kliūtis pašalinti. Apsaugos veikėjai taip pat stebės, ar gali didėti įtampa tarp pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių, ir bendradarbiaus su nacionalinėmis valdžios institucijomis bei partneriais, siekdami palaikyti taikų sambūvį.

Vykdamas apsaugos veiksmus reaguojant į pabėgėlių situaciją, bus pabrėžiamas pagrindinis priimančiųjų šalių vaidmuo ir atsakomybė užtikrinant pabėgėlių apsaugą bei galimybę jiems naudotis savo teisėmis. Apsaugos intervencijos bus orientuotos į nacionalinių gebėjimų vystymą, stiprinimą ir didinimą, atsižvelgiant į poreikius, bei prireikus teikiant papildomą paramą ir dalinantis technine patirtimi, kad nacionaliniai apsaugos veikėjai ir sistemos, taip pat bendruomeninės ir pabėgėlių vadovaujamos iniciatyvos galėtų tęsti savo vykdomus veiksmus ilgalaikėje perspektyvoje. Veikėjai dirbantys pabėgėlių apsaugos srityje taip pat stiprins ir propaguos prasmingą skirtingo amžiaus, lyties ir įvairių savybių pabėgėlių dalyvavimą ir įtrauktį nustatant poreikius, prioritetus ir rengiant intervencines priemones reaguojant į pabėgėlių situaciją, laikantis atskaitomybės paveiktųjų asmenų atžvilgiu ir amžiaus, lyties ir įvairovės požiūriu. Partneriai, bendradarbiaujantys reaguojant į apsaugos problemas, padės didinti prieigą prie įvairių kokybiškų apsaugos paslaugų ir pagalbos, sudarydami veiksmingas partnerystes su pabėgėliais, pačių pabėgėlių ir moterų vadovaujamomis bei bendruomeninėmis organizacijomis, nacionalinėmis nevyriausybinėmis organizacijomis ir (arba) pilietinės visuomenės veikėjais, vyriausybėmis, privataus sektoriaus veikėjais, tarptautinėmis nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitomis Jungtinių Tautų agentūromis



## Partnerystė ir koordinavimas

Remdama vyriausybių vykdomus reagavimo veiksmus, UNHCR vadovauja ir koordinuoja tarpžinybinio RRP įgyvendinimą pagal Pabėgėlių koordinavimo modelį, bendradarbiaudama ir konsultuodamasi su valdžios institucijomis, pagalbos agentūromis, pilietine visuomene ir paveiktaisiais asmenimis, įskaitant moterų ir pabėgėlių vadovaujamas organizacijas.

RRP išplės partnerysčių aprėptį, siekiant sutelkti išteklius į pabėgėlių iš Ukrainos, trečiųjų šalių piliečių, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, asmenų be pilietybės ir priimančiųjų bendruomenių poreikius bei padidinti jų matomumą. RRP partneriai ir rėmėjai sieks užtikrinti, kad finansavimas būtų laiku ir efektyviai nukreiptas į pirmąsias pagalbos linijas, laikantis kokybiško finansavimo ir kokybiškos partnerystės principų. Pasaulinis susitarimas dėl pabėgėlių, Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m., UNHCR kampanija #IBelong, kuria siekiama iki 2024 m. panaikinti pasaulinę asmenų be pilietybės problemą, ir principas „Nieko nepalikti nuošalyje“ yra svarbūs bendradarbiavimo su partneriais pagrindai.

Regioniniu lygmeniu RRP koordinavimui vadovauja UNHCR Europos regioninis biuras (ERB). 2022 m. kovą ERB direktorė buvo paskirta regionine pabėgėlių situacijos dėl padėties Ukrainoje koordinatore, kad vadovautų RRP įgyvendinimui, įtraukiant ir veiksmingai koordinuojant visų partnerių veiklą pagal regioninius strateginius tikslus. Siekiant užtikrinti veiksmingą informacijos apie padėtį valdymą ir prireikus teikti paramą konkrečioms šalims, įsteigtas tarpžinybinis Regioninis pabėgėlių reikalų koordinavimo forumas, taip pat sudarytos specialios darbo grupės, tinklai ir veiksmų darbo grupės (Apsaugos darbo grupė, Įtraukties darbo grupė, Vaikų apsaugos ir kovos su smurtu dėl lyties pogrupiai, Kovos su prekyba žmonėmis darbo grupė, Lyčių reikalų darbo grupė, Apsaugos nuo lytinio išnaudojimo ir prievartos tinklas). Kaip JT agentūra, turinti Generalinės Asamblėjos ji suteiktą mandatą vadovauti reagavimui į pabėgėlių padėtį, UNHCR yra duomenų apie pabėgėlius kontaktinė institucija, palengvinanti ir koordinuojanti reikiamų duomenų ir informacijos teikimą, kad padėtų RRP partneriams planuoti reagavimo veiksmus.

Įgyvendinant šį RRP ir remiantis esamomis šalių lygmens koordinavimo struktūromis, kiekvienoje pabėgėlius priimančioje šalyje taip pat įsteigti tarpžinybiniai pabėgėlių reikalų koordinavimo centrai, padedantys vyriausybių vadovaujamiems koordinavimo mechanizmams. Šalių lygmens tarpžinybiniais pabėgėlių reikalų koordinavimo centrams vadovauja UNHCR atstovai šalyse, šie centrai bendradarbiauja su visais reagavimo partneriais, įskaitant atitinkamas sektorių darbo grupes. Tai leis RRP partneriams maksimaliai padidinti reagavimo pastangas ir išvengti dubliavimosi bei lygiagrečių sistemų. Tai taip pat padės įgyvendinti bendras pabėgėlių interesų atstovavimo iniciatyvas ir sutelkti išteklius šalies lygmens reagavimo planams paremti. Įgyvendindama RRP, UNHCR toliau užtikrins bendrų vertinimų, duomenų ir informacijos valdymo, stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistemų, ryšių ir dalijimosi informacija priemonių veiksmingą įgyvendinimą ir stiprinimą, koordinuojant šias pastangas su vyriausybe ir atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis.

Dalyvauja partnerių	243
JT agentūros	13
Tarptautinės NVO	48
Nacionalinės NVO	148
Tarptautinės Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio draugijų federacijos nariai	6
Religinės organizacijos	20
Mokslo bendruomenė	1
Regioninės organizacijos	1
Pabėgėlių vadovaujamos organizacijos	6

*Pastaba: šiame sąraše nurodytos tik paramos veiklai pagal RRP prašančios organizacijos. Daugelis jų šią veiklą vykdo bendradarbiaudamos su įgyvendinančiais partneriais. Žr. „Biudžeto suvestinė pagal partnerius“, kurioje partneriai suskirstyti pagal tipus.*

Kadangi RRP yra įvardijami pabėgėlių, paveiktų priimančiųjų bendruomenių ir kitų asmenų, kuriais UNHCR rūpinasi poreikiai bei nurodoma, kaip ir kas juos tenkins, taip pat apibrėžiami visų dalyvaujančių partnerių finansiniai poreikiai, šis planas yra veiksminga priemonė, užtikrinanti labiau nuspėjamą ir teisingesnį atsakomybės pasidalijimą bei padedanti siekti dviejų pagrindinių Pasaulinio susitarimo dėl pabėgėlių tikslų – mažinti poveikį priimančiosioms bendruomenėms ir skatinti socialinę sanglaudą.

Konkrečiau, daugybė teigiamų veiksmy, kurių ėmėsi priimančiųjų šalių vyriausybės, visų pirma įtraukties ir pabėgėlių savarankiškumo srityse, yra pavyzdys politinių įsipareigojimų, kuriuos būtų galima priimti 2023 m. gruodžio mėn. vykstančiame Pasauliniame pabėgėlių reikalų forume (GRF), ir kurie galėtų būti susieti su nuolatine tarptautinės bendruomenės parama. Šalių lygmens regioniniai koordinavimo forumai ir darbo grupės gali būti vietos, kuriose diskutuojama dėl galimo įsipareigojimų didinimo ir kalbama apie 2019 m. GRF priimtų įsipareigojimų įgyvendinimo rezultatus.

Be to, RRP taip pat iškeliami daugelis gerosios praktikos pavyzdžių, kuriuos priimančiųjų šalių vyriausybės įgyvendino reaguodamos į susidariusią situaciją, pavyzdžiui, skubų laikinosios apsaugos sistemos taikymą, sudarant palankesnes sąlygas greitai gauti apsaugą ir paslaugas, pabėgėlių įtraukimą į bendrąsias viešojo sektoriaus apsaugos sistemas, greitą patekimą į darbo rinką ir kt. Šis gerosios praktikos pavyzdžių pristatymas bus naudingas dalijantis patirtimi būsimajame GRF, siekiant įkvėpti tolesnį tarptautinio solidarumo vystymą ir suteikti jam reikalingų žinių bei palengvinti visapusišką reagavimą į būsimas pabėgėlių krizes regione ir už jo ribų.

### **Informacijos valdymo koordinavimas**

Įgyvendindamas Pabėgėlių reikalų koordinavimo modelį ir siekdamas palengvinti duomenų ir (arba) informacijos valdymo iniciatyvų tarpžinybinį koordinavimą, UNHCR sudarė regioninio lygmens ir RRP šalių Informacijos valdymo darbo grupes (IMWG). Per šias koordinavimo struktūras UNHCR dalijasi informacija apie pabėgėlių situaciją dėl padėties Ukrainoje su Informacijos valdymo darbo grupių nariais ir užtikrina suderintą humanitarinės bendruomenės, valdžios institucijų ir vietos veikėjų požiūrį į duomenų ir (arba) informacinių technologijų iniciatyvas.

Siekiant padėti vykdyti UNHCR apsaugos ir koordinavimo įgaliojimus, 2022 m. pradėta taikyti Pabėgėlių duomenų valdymo sistema (RDMF), kuri bus toliau stiprinama 2023 m., kad informacija apie pabėgėlius būtų pateikiama nuosekliai ir tiksliai. Naudodamasis RDMF, UNHCR kartu su partneriais užtikrins pabėgėlių skaičiaus (tiek srauto, tiek ir bendro skaičiaus) statistikos atnaujinimą, apsaugos poreikių profiliavimą, stebėseną ir ketinimų apklausas, kolektyvinio apgyvendinimo vietų stebėseną, teritorinius vertinimus ir daugiasektorinių poreikių vertinimą, kad būtų galima priimti išsamia informacija pagrįstus sprendimus dėl reagavimo. Kartu su partneriais arba vykdydamas tarpžinybines iniciatyvas, UNHCR taip pat ims kitų duomenų ir (arba) informacijos valdymo iniciatyvų, skirtų suprasti pabėgėlių socialinę ir ekonominę integraciją priimančiosiose šalyse. Be to, RDMF palengvins humanitarinės pagalbos teikėjų duomenų ir (arba) informacinių technologijų iniciatyvų koordinavimą, kad būtų išvengta dubliavimosi ir būtų nustatytos bei užpildytos informacijos spragos.

ŠALIES SKYRIUS

# LIETUVA

# ➤ Apžvalga

## Lietuvoje planuojami atsako veiksmai (2023 m. sausis–gruodis)



**150 000**

pabėgėlių tikslinės grupės asmenų  
skaičius



**17,8 mln.**

finansinių poreikių suma JAV dol.



**10**

dalyvaujančių partnerių skaičius



# LIETUVA

## 1 dalis. Esama padėtis

### Padėties apžvalga

Iki 2022 m. gruodžio pabaigos Lietuvoje buvo užregistruota 72 tūkst. pabėgėlių iš Ukrainos, kuriems suteikta laikinoji apsauga, tai sudarė apie 2,5 proc. priimančiosios šalies gyventojų skaičiaus. 2023 m. Lietuvos valdžios įstaigos planuoja priimti iki 150 000 pabėgėlių, tačiau numatoma, kad dalis jų per šalį vyks tik tranzitu. Tai buvo ir tebėra didžiausias atvykstančių pabėgėlių srautas Lietuvos istorijoje. Vyriausybė, pilietinė visuomenė ir priimančioji bendruomenė sutelkė pastangas, siekdamas vieningo visos visuomenės įsitraukimo, užtikrinant tinkamas iš Ukrainos atvykstančių pabėgėlių priėmimo ir apsaugos sąlygas. Viešojo diskusija šiomis temomis nuolat buvo palanki.

Dauguma iš Ukrainos bėgančių asmenų į Lietuvą atvyko per kitas ES valstybes nares, pirmiausia per Lenkiją. Tiesiogiai iš Baltarusijos ar Rusijos Federacijos į Lietuvą atvyksta nedaug asmenų. Reagavimo veikėjų vertinimu, daugiau nei 70 proc. laikiną apsaugą gavusių pabėgėlių iš Ukrainos apsistojo Lietuvoje. Likusieji išvyko į kitas šalis arba grįžo į Ukrainą. Tranzitui paprastai būdinga greita kelionė į kitas ES šalis be didelių sustojimų Lietuvoje.

Reagavimą į pabėgėlių situaciją iš esmės koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, o savivaldybės ir pilietinė visuomenė yra pagrindiniai centrinės valdžios programas papildantys veikėjai. Ši sistema grindžiama pabėgėlių įtraukimu į bendrą Lietuvos švietimo sistemą, kitas socialinių paslaugų ir socialinės paramos sistemas, taip pat atviromis galimybėmis patekti į darbo rinką. 2022 m. lapkričio pabaigoje maždaug pusė darbingo amžiaus pabėgėlių buvo įsidarbinę, o maždaug pusė mokyklinio amžiaus vaikų pradėję lankyti Lietuvos mokyklas. Tam tikros socialinės garantijos laikiną apsaugą gavusiems pabėgėliams yra neprieinamos, kol jie negauna leidimo laikinai gyventi šalyje; šis laikotarpis sutrumpėjo nuo keturių iki vieno mėnesio, tačiau ir toliau daro laikiną poveikį priėmimo sąlygoms. Pilietinės visuomenės veikėjai užpildo įvairias reagavimo spragas, ypač pagalbos tenkinant pagrindinius poreikius ir teikiant išsamias konsultacijas apie gyvenimą Lietuvoje.

2022 m. 45 proc. pabėgėlių sugebėjo savarankiškai susirasti būstą atviroje rinkoje ar kitais būdais. Dar 46 proc. buvo apgyvendinti savanorių būstuose per centralizuotą pilietinės visuomenės platformą. Likusieji 9 proc. apgyvendinti valdžios parūpintuose būstuose.<sup>61</sup> Privačiai būstą besinuomojantys pabėgėliai gali prašyti vyriausybės subsidijų. Tačiau dėl nuomos rinkos nepastovumo, didelių komunalinių sąnaudų, kurias lėmė energijos kainų krizė, ir tam tikro privačių

<sup>61</sup> Remiantis Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktais duomenimis.

savininkų nenoro nuomoti būstą pabėgėliams, ne visi apgyvendinimo sprendimai yra ilgalaikiai ir tvarūs. Be to, privačių būstų, ypač tų, kuriuos suteikia savanoriai, pasiūla šiuo metu yra arti išnaudojimo ribos. Todėl vyriausybė steigia nacionalinius ir savivaldybių grupinio apgyvendinimo centrus, kurie daugiausia yra atokesnėse vietovėse, o tai gali apsunkinti galimybes patekti į darbo rinką, naudotis švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugomis.

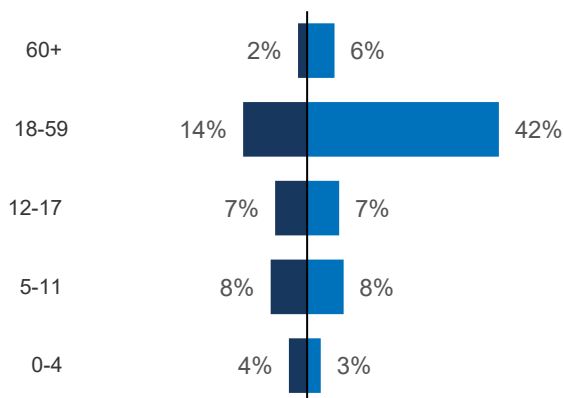
Nepaisant ypač didelių Lietuvos Vyriausybės pastangų ir esamos sąveikos tarp viešojo ir privataus sektorių, pilietinės visuomenės ir atskirų asmenų užtikrinant kuo geresnį pabėgėlių iš Ukrainos priėmimą, apsaugą ir įtraukimą, tam tikriems konkrečioms poreikiams užtikrinti būtina imtis tolesnių veiksmų, taip pat pasitelkiant ir tarptautinius partnerius. Šiuo planu siekiama 2023 m. spręsti likusias susirūpinimą keliančias sritis, daugiausia dėmesio skiriant apsaugai ir konkrečioms pagrindiniams poreikiams, visų pirma pažeidžiamų grupių poreikiams. Sprendimai gali apimti piniginę pagalbą, sveikatos priežiūros sistemos pajėgumų pritaikymą, kad jie labiau atitiktų pabėgėlių poreikius, ir paramos, įgūdžių bei galimybių, reikalingų tvariam pragyvenimui užtikrinti, kūrimą.

## Prognozuojami pabėgėlių skaičiai

Lietuva	2022 m. gruodžio pabaigoje užregistruoti pabėgėliai, kuriems suteikta Laikinoji apsauga <sup>62</sup>	Numatomas pabėgėlių skaičius 2023 m.
Pabėgėlių skaičius	72 302	150 000

## Pasiskirstymas pagal amžių ir lytį<sup>63</sup>

■ Moterų ■ Vyrų



**66%**

Moterys ir mergaitės



**34%**

Vyrai ir berniukai

<sup>62</sup> Šis skaičius gali apimti atvejus, kai tas pats asmuo yra registruotas dviejose ar daugiau ES+ šalių, dėl įvairių priežasčių neužbaigtų registracijų atvejus arba į kitas šalis, taip pat ir už Europos ribų, išvykusių pabėgėlių registracijos atvejus.

<sup>63</sup> Skaičiavimai atlikti remiantis vyriausybės pateiktais duomenimis.

## Apsaugos poreikiai, asmenų pažeidžiamumas ir grėsmės jų saugumui šalyje

Dauguma pabėgėlių iš Ukrainos yra moterys (48 proc.) ir vaikai (35 proc.). Moterys susiduria su padidėjusia grėsme jų saugumui, pavyzdžiui, smurtu dėl lyties, seksualiniu išnaudojimu ir seksualine prievarta, prekyba žmonėmis ir išnaudojimu darbe. Be to, daugeliui moterų tenka vienoms rūpintis vaikais ir kitais išlaikomais šeimos nariais. Kai kurioms kyla sunkumų įsidarbinti, gauti vaikų dienos priežiūros paslaugas ir susirasti įperkama būstą. Vienišos motinos, auginančios 3 ar daugiau vaikų, yra ypač pažeidžiamos skurdo požiūriu. Norint užtikrinti pabėgėlių moterų savarankiškumą, reikia ne tik teikti paramą pagrindiniams poreikiams tenkinti, bet ir padėti joms patekti į darbo rinką.

Iki 2022 m. gruodžio pabaigos laikinoji apsauga buvo suteikta daugiau nei 25 000 vaikų iš Ukrainos, iš kurių maždaug 1 000 yra nelydimi arba atskirti nuo šeimos. Iš pastarųjų daugiau nei 80 vaikų tebėra globos įstaigų globoje Lietuvoje, įskaitant tris grupes mažų vaikų su negalia, kurie buvo perkelti iš globos įstaigų Ukrainoje kartu su ukrainiečiais globos darbuotojais. Ir toliau reikia vykdyti į vaikus orientuotą apsaugos veiklą, įskaitant tolesnį procedūrinių sistemų plėtojimą, lėšų skyrimą pagrindiniams poreikiams tenkinti ir informuotumo vaikų apsaugos klausimais gerinimą.

Siekdama įtraukti vaikus pabėgėlius iš Ukrainos į bendrąją švietimo sistemą, Lietuva susidūrė su beprecedenčiu iššūkiu, kai jos švietimo sistemai tenka prisitaikyti prie susidariusios situacijos itin greitai ir dideliu mastu. Nors maždaug pusė mokyklinio amžiaus vaikų pabėgėlių mokosi Lietuvos mokyklose, daugiau nei trečdalis iš jų tuo pat metu lanko ir Ukrainos mokyklas, todėl kyla susirūpinimas dėl jų ugdymo kokybės ir tvarumo bei jų darbo krūvio mokykloje. Siekiant palengvinti prisitaikymą priimančiojoje visuomenėje, reikia organizuoti lietuvių kalbos mokymą ir į įtraukimą orientuotą užklasinę veiklą, kad visiems vaikams pabėgėliams būtų užtikrinta saugi vaikystė.

Neįgalūs pabėgėliai, taip pat vyresnio amžiaus pabėgėliai ir jų šeimos yra ypatingai pažeidžiami dėl didesnės skurdo rizikos, kurią lemia kliūtys gauti priimtina pajamų lygį užtikrinantį darbą ir ribota prieiga prie reikalingų paslaugų. Neįgaliems pabėgėliams nelengva dalyvauti neįgalumo lygio nustatymo ir prilyginimo procedūrose, todėl užtrunka nemažai laiko, kol jiems skiriamos socialinės išmokos ir paslaugos Lietuvoje. Vyresnio amžiaus pabėgėlius ir neįgaliuosius reikia toliau įtraukti į priimančiosios šalies socialines programas, įskaitant mentorystę ir palydą neįgalumo pripažinimo procedūrų metu.

2023 m. pabėgėliams ir toliau kils problemų dėl galimybės susirasti saugų ir įperkama būstą, be kita ko, dėl didėjančių nuomos ir komunalinių paslaugų išlaidų, kurias lemia išaugusios energijos kainos. Privačių būstų pasiūla jau beveik išnaudota, o prognozuojamas atvykusiųjų skaičius viršys vietų skaičių valdžios apgyvendinimo centruose, kuriose paslaugas teiks savivaldybės ir pilietinė visuomenė. Be to, dauguma apgyvendinimo centrų steigiami atokesnėse vietovėse, o tai kelia sunkumų susirasti darbą ir gauti paslaugas. Atskirų savivaldybių socialinės paramos sistemų pasirengimas ir pajėgumai gali skirtis. Siekiant užtikrinti specialių poreikių turinčių pabėgėlių orų ir saugų priėmimą, ypatingai svarbu greta esamų įgyvendinti ir papildomas priemones, skirtas apgyvendinimo alternatyvoms ir visapusiškai atvejo vadybai užtikrinti.

Pabėgėliai paprastai gali naudotis Lietuvos valstybine sveikatos priežiūros sistema. Tačiau ir toliau pranešama apie nemažai atvejų, kai kyla sunkumų gauti paslaugas. Be to, partneriai pastebėjo, kad pabėgėliai kartais turi ne visas žinias apie savo teisių į sveikatos priežiūrą mastą. Esant tokiai padėčiai, reikia įgyvendinti papildomas pabėgėlių interesų atstovavimo priemones politikos

formavimo lygmeniu, taip pat programas, skirtas sveikatos sistemos pajėgumams ir jos personalo gebėjimams didinti bei didinti pačios pabėgėlių bendruomenės informuotumą.

Buvo dedamos pastangos tenkinti pabėgėlių psichikos sveikatos ir psichosocialinės paramos poreikius, tačiau įsitraukimas ir dalyvavimas šiose priemonėse išlieka nedidelis. Todėl reikia pritaikyti paslaugų struktūrą, siekiant pagerinti galimybes gauti pabėgėlių iš Ukrainos bendruomenės poreikius ir savybes atitinkančią paramą. Tai apima pastangas destigmatizuoti psichikos sveikatą ir inovatyviai teikti bendruomenės savitarpio pagalba grįsta paramą. Be to, atsiranda supratimas, kad parama taip pat yra labai svarbi tiesioginės grandies darbuotojams, kurie susiduria su galimai skausmingomis istorijomis, dideliu darbo krūviu ir lūkesčiais, ir kuriems gresia pavojus perdegti. Reikia naujoviškų paslaugų ir sprendimų, pavyzdžiui, mokymo veiklos ir grupinės paramos.

Naujai atvykusių pabėgėlių įtraukimas į pagrindinę socialinės paramos sistemą vyksta palaipsniui ir šiuo metu paprastai trunka ilgiau nei mėnesį. Dokumentų tvarkymo laikas nuo registracijos laikinajai apsaugai gauti iki leidimo laikinai gyventi išdavimo sutrumpėjo nuo anksčiau fiksuoto ilgiausio 4–6 mėnesių laikotarpio iki maždaug vieno mėnesio, tačiau per tą laiką žmonės neturi galimybės naudotis tam tikromis programomis ir socialinėmis garantijomis. Papildomai užtrunka prašymų dėl socialinių paslaugų teikimo, pateiktų gavus leidimą gyventi šalyje, nagrinėjimas. Pradiniu pereinamuoju laikotarpiu pabėgėliams reikalinga poreikiais pagrįsta pilietinės visuomenės pagalba, įskaitant konsultacijas ir piniginę paramą.



## 2 dalis. Apsaugos ir sprendimų strategija šalyje

Lietuvai skirta Regioninio reagavimo į pabėgėlius plano (angl. *Regional Refugee Response Plan*, RRP) apsaugos ir sprendimų strategija siekiama remti nacionalinių valdžios institucijų pastangas tenkinant pabėgėlių iš Ukrainos poreikius, daugiausia dėmesio skiriant pažeidžiamiausiems asmenims.

RRP partneriai sieks užtikrinti nuoseklų ir nuspėjamą apsaugos priemonių taikymą, dalyvaujant patiems pabėgėliams, kartu stiprinant ir nacionalines apsaugos sistemas. Ypatingas dėmesys bus skiriamas vienišų moterų, moterų vadovaujamų namų ūkių, vaikų, vyresnio amžiaus žmonių, sunkios sveikatos būklės žmonių ir neįgaliųjų apsaugos poreikiams. Bus stengiamasi teikti pagalbą pirminės grandies darbuotojams, šiems identifikuojant pažeidžiamus pabėgėlius ir trečiųjų šalių piliečius ir jiems teikiant paslaugas, kad būtų sumažintos pavojų gyvybei keliančios grėsmės bei seksualinio išnaudojimo ir prievartos rizika.

Reaguojant bus vadovaujama šiais strateginiais tikslais (ST):

### Strateginiai tikslai šalyje

#### **ST1: Remti Lietuvos Vyriausybę užtikrinant, kad pabėgėliai nebūtų diskriminuojami, teikiant apsaugą ir pagalbą, įskaitant su laikinąja apsauga susijusių teisių užtikrinimą**

- Remti Vyriausybės ir visų susijusių veikėjų reagavimą į apsaugos problemas, identifikuojant ir nukreipiant specialių poreikių turinčius pabėgėlius ir suteikiant jiems reikiamas specializuotas paslaugas, įskaitant psichikos sveikatos ir psichosocialinę pagalbą, ir konkrečius poreikius atitinkančią humanitarinę pagalbą, atsižvelgiant į amžių, lytį ir įvairovę. Remti vietos veikėjus, kad jie teiktų pabėgėliams socialines konsultacijas ir pagalbą, įskaitant mentorystės paslaugas.
- Remti priėmimo pajėgumus ir stebėti naujai atvykusių asmenų padėtį siekiant užtikrinti, kad jie nebūtų diskriminuojami ir galėtų kuo anksčiau pradėti naudotis teisėmis ir paslaugomis, taip pat sudaryti sąlygas kuo anksčiau identifikuoti ir nukreipti specialių poreikių turinčius asmenis bei suteikti jiems pagalbą.
- Remti vyriausybės pajėgumus, susijusius su smurto dėl lyties, prekybos žmonėmis bei seksualinio išnaudojimo ir prievartos rizikos nustatymu ir mažinimu. Remti veiksmingų prevencijos ir reagavimo pajėgumų plėtrą.
- Remti ir stiprinti esamus vaikų apsaugos mechanizmus ir valstybės institucijų teikiamas paslaugas, siekiant užtikrinti, kad socialinių paslaugų darbuotojai galėtų tinkamai reaguoti į specialius vaikų pabėgėlių ir jų šeimų, ypač nelydimų ir nuo šeimos atskirtų vaikų bei vaikų, kuriems gresia pavojus, poreikius.

#### **ST2: Užtikrinti, kad specialiųjų poreikių turintys pabėgėliai ir toliau galėtų gauti tikslią paramą ir pagalbą, kartu įtraukiant ir stiprinant bendruomenės lygmens apsaugos mechanizmus**

- Remti esamas nacionalines priemones ir vyriausybines sistemas, siekiant užtikrinti, kad specialiųjų poreikių turintys pažeidžiami pabėgėliai ir toliau būtų nukreipiami tikslinėms paslaugoms gauti, įskaitant bendruomenės psichosocialinę paramą, taip pat su pagrindiniais

poreikiais susijusią pagalbą, kaip antai sveikatos apsaugą, būstą, maistą ir ne maisto prekes, kartu stiprinant bendruomenės lygmens apsaugos mechanizmus ir skatinant humanitarinės pagalbos teikėjų darbą su pabėgėlių bendruomene.

- Papildyti ir pagerinti specialiųjų poreikių turintiems asmenims teikiamas viešojo sektoriaus paslaugas, teikiant tikslinę paramą, įskaitant psichosocialinę paramą, mentorystės paslaugas ir paramą neįgaliųjų įtraukimui.
- Stiprinti atskaitomybę paveiktųjų asmenų atžvilgiu, sukuriant abipusio bendravimo kanalus, užtikrinant, kad pabėgėliai galėtų patys dalyvauti rengiant programas ir teikti atsiliepimus apie jas.

### **ST3: Dirbti kartu su nacionalinėmis ir vietos valdžios institucijomis bei pilietine visuomene, ieškant sprendimų ir plečiant pabėgėlių prieigą prie socialinių ir ekonominių galimybių, siekiant paskatinti visą visuomenę dalyvauti užtikrinant įtrauktį.**

- Remti pabėgėlius jiems susikuriant pragyvenimo šaltinius ir naudojantis ekonominėmis galimybėmis, įskaitant papildomą kalbų mokymą ir paramos veiklą, užtikrinant tinkamą paramą ypač pažeidžiamiems pabėgėliams, pavyzdžiui, vienišoms motinoms ir neįgaliesiems.
- Remti vyriausybę, kad pabėgėliai būtų nuosekliai įtraukiami į įvairių formų socialinės apsaugos ir kitų viešųjų paslaugų sistemą.
- Prisidėti prie centrinės valdžios ir savivaldybių pastangų suteikti apgyvendinimą, teikiant trumpalaikę paramą naujai atvykusiems pabėgėliams.
- Remti integraciją, kad būtų skatinama įtrauktis, be kita ko, organizuojant socialinius, kultūrinius, meninius bei laisvalaikio renginius ir mainus.

### **ST4: Skatinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių socialinę sanglaudą tikslinėmis intervencinėmis priemonėmis**

- Identifikuoti inovatyvius metodus ir stiprinti partnerystę siekiant padidinti pabėgėlių ir priimančiosios bendruomenės narių socialinę sanglaudą. Remti pabėgėlių ir priimančiosios bendruomenės jaunimo gebėjimų ir įgūdžių ugdymą.
- Panaudoti pabėgėlių potencialą sprendžiant išskylančias problemas siekiant pasinaudoti jiems priklausančiomis teisėmis ir gauti paslaugas, skatinti dialogą bei keitimąsi informacija tarp pabėgėlių, valdžios institucijų ir plačiosios visuomenės.
- Remti vaikų integraciją į nacionalinę mokyklų sistemą, ugdant mokytojų tarpkultūrinius gebėjimus.

#### **Iniciatyvos**

Įsitraukus visai Lietuvos visuomenei, dauguma pabėgėlių nuo pat padėties Ukrainoje pradžios buvo apgyvendinti privačiuose būstuose. Nors kai kurie iš jų būsto šeimininkus susirado tiesiogiai, esminį vaidmenį suvaidino pilietinė iniciatyva [#StiprūsKartu](#). Pasinaudojusi geros valios banga, ši savanorių grupė prisijungė prie šių pastangų strategiškai svarbiu momentu ir sukūrė platformą, per kurią vietos gyventojai, nemokamai pasiūlę daugiau kaip 10 000 gyvenamųjų vietų, aprūpino būstu daugiau kaip 30 000 jo ieškojusių pabėgėlių (46 proc. viso pabėgėlių skaičiaus).

## Reagavimas atskiruose sektoriuose

### APSAUGA



Stebėsenos ir atstovavimo pabėgėlių interesams pastangos padės greitai nustatyti bei šalinti grėsmes pabėgėlių saugumui ir jų apsaugos spragas. Partneriai nuolat ir dinamiškai vertins pabėgėliams teikiamas valstybines socialines paslaugas, kad nustatytų jų aprėpties trūkumus. Jie palaikys ryšius su valdžios institucijomis, kad pabėgėliams būtų sudarytos geresnės galimybės naudotis vyriausybės apsaugos ir pagalbos programomis. Be to, bus atliekami tyrimai, siekiant nustatyti pabėgėlių ketinimus ir įtrauktis perspektyvas, kad būtų galima dar labiau pritaikyti paslaugas.

Ypač daug dėmesio bus skiriama siekiant papildyti vyriausybės reagavimo į pažeidžiamiausių pabėgėlių grupių poreikius priemones, įskaitant psichikos sveikatos ir psichosocialinių poreikių tenkinimą. Bus skiriamos piniginės išmokos rizikos grupėms priklausantiems asmenims, įskaitant smurtą patyrusius asmenis, kurie tebėra nesaugioje padėtyje, yra išnaudojami ar susiduria su prievarta, taip pat namų ūkiams, kuriuose auginami vaikai, ir besilaukiančioms motinoms, siekiant padėti sukurti orias gyvenimo sąlygas.

Siekiant nustatyti poreikius, pažeidžiamumą ir bendruomenės savitarpio pagalbos pagrindu užtikrinamas apsaugos galimybes, bus taikomas bendruomenės informavimo metodas. Reagavimo veikėjai nuolat organizuos bendruomenės renginius, kad padidintų bendruomenės įsitraukimą ir skatintų pabėgėlių iniciatyvas. Bus skiriamos nedidelės dotacijos pabėgėlių ištekliams sutelkti, o iniciatyvų įgyvendinimas bus palaipsniui perduodamas pačiai pabėgėlių bendruomenei.

#### Subsektorius: Vaikų apsauga



Partnerių veikloje bus skiriama specializuoto dėmesio vaikų ir jų tėvų poreikiams. Be to, kad bus atliepiami vaikų pagrindiniai poreikiai, partneriai taip pat rūpinsis, kad būtų ugdomas vaikų, kuriems reikia psichikos sveikatos ir psichosocialinės pagalbos, atsparumas ir jų asmeniniai įveikos sugebėjimai. Partneriai teiks paramą vyriausybiniams institucijoms, atsakingoms už nelydimų ir nuo šeimų atskirtų vaikų, įskaitant institucinės globos įstaigose globojamus vaikus, priežiūrą, siekiant užtikrinti, kad priimant visus su šiais vaikais susijusius sprendimus būtų atsižvelgiama į jų geriausius interesus.

#### Subsektorius: Smurtas dėl lyties



Atsižvelgdami į tai, kad kolektyvinio apgyvendinimo centruose gali kilti smurto dėl lyties grėsmė, partneriai padės vyriausybei atlikti šių centrų vertinimą ir juose įdiegti bendrosios smurto dėl lyties rizikos mažinimo sistemos priemones. Tuo pat metu, partnerių buvimas šiuose centruose gali užtikrinti tam tikrą pabėgėlių apsaugą.

Be to, apgyvendinimo centruose dirbantys partneriai informuos apie smurtą dėl lyties ir padės už šiuos centrus atsakingoms institucijoms sukurti saugias erdves, kur pabėgėliai galėtų saugiai ir konfidencialiai kreiptis pagalbos ar informacijos. Partneriai bus pasirengę užtikrinti saugų

informacijos atskleidimą ir konfidencialų bei į nukentėjusįjį orientuotą nukreipimo naudotis valstybės teikiamomis specializuotomis paslaugomis procesą.

## ŠVIETIMAS



Siekiant veiksmingos pabėgėlių iš Ukrainos integracijos į Lietuvos švietimo sistemą, partneriai padės pabėgėliams moksleiviams toliau ugdyti įgūdžius, padedančius siekti geresnių įtraukimo rezultatų. Siekiant padėti mokytis lietuvių kalbos mokyklose, bus siūlomi papildomi užsiėmimai vaikų dienos centruose, kuriuose taip pat bus galima užsiimti kita popamokine veikla, skatinančia integraciją į priimančiąją bendruomenę. Valstybinių mokyklų mokytojams bus rengiami mokymai apie tarpkultūrinio mokymosi metodus, kuriuos jie galės pritaikyti dirbdami su mokiniais, pabėgusiais iš Ukrainos; ši veikla padės sukurti įtraukesnę ir labiau poreikius atliepančią vaikų pabėgėlių ugdymo aplinką.

## SVEIKATA IR MITYBA



Partneriai teiks pirmenybę pastangoms šalinti esamas administracines, finansines ir komunikacijos kliūtis, trukdančias pabėgėliams naudotis visomis sveikatos priežiūros paslaugomis ir gauti vaistų. Jie suvienys jėgas, kad būtų užtikrintas ne tik pirminės ir antrinės sveikatos priežiūros paslaugų, įskaitant tuberkuliozės gydymą ir galimybę skiepytis, prieinamumas, bet ir pabėgėlių bendruomenės informuotumas apie šias galimybes. Siekiant užtikrinti, kad būtų patenkinti pabėgėlių poreikiai sveikatos priežiūros srityje, bus parengtos poreikių vertinimo priemonės ir stebima, ar pabėgėliai gali naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.

## PRAGYVENIMO ŠALTINIAI IR SOCIALINĖ BEI EKONOMINĖ ĮTRAUKTIS



Atsižvelgdami į nuolatinę pabėgėlių užimtumo lygio Lietuvoje pažangą<sup>64</sup>, partneriai toliau sutelks ir išplės pastangas pragyvenimo šaltinių užtikrinimo srityje. Pasinaudodami tuo, kad vyriausybė nuolat renka statistinius duomenis apie pabėgėlių galimybes įsidarbinti, partneriai pasisakys už sistemingą išsamių duomenų apie pabėgėlių socialinę ir ekonominę įtrauktį rinkimą ir analizę. Be to, partneriai remia intervencines priemones, kuriomis daugiausia dėmesio bus skiriama vidutinės trukmės ir ilgalaikių strategijų planavimui ir įgyvendinimui, kad pabėgėliai galėtų savarankiškai apsirūpinti stabiliomis pajamomis. Tokios iniciatyvos apims darbo ieškančių asmenų konsultavimo ir mentorystės programas, į darbo rinką orientuotus mokymus, įskaitant anglų kalbos kursus,

<sup>64</sup> Naujausi statistiniai duomenys apie ukrainiečių užimtumą skelbiami interneto svetainėje <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/lietuva-ukrainai/ukrainieciai-lietuvoje-statistika>.

stažuočių programas, taip pat verslo konsultacijas ir subsidijas smulkiąjam verslui, kad pabėgėliai galėtų imtis verslo.

Pasinaudodami vyriausybės įsipareigojimu registruoti statistinius duomenis apie pabėgėlių galimybes įsidarbinti, RRP partneriai pasisakys už tolesnį sistemingą išsamių duomenų apie pabėgėlių socialinę ir ekonominę padėtį rinkimą ir analizę, kad būtų lengviau planuoti įrodymais pagrįstą veiklą ir teikti tikslingą paramą, siekiant užtikrinti įtraukimą ilgesnės trukmės laikotarpiu. Plėtojant viešojo ir privačiojo sektorių socialinės ir ekonominės įtraukties partnerystę, svarbus vaidmuo užtikrinant reagavimą teks pilietinei visuomenei. Kultūros ir meno bendruomenės bus telkiamos projektams ir renginiams, kuriais skatinami tiesioginiai mainai ir sąveika su pabėgėlių bendruomene. Partneriai pasinaudos tokios veiklos teikiamomis galimybėmis ir išplės pastangas visuomenės informavimo ir komunikacijos kampanijų, kuriomis siekiama skatinti visuomenę būti pabėgėlius priimančia, juos įtraukti ir įgalinti, srityje. Be to, Lietuvos švietimo sistemos pajėgumai įtraukties srityje bus ugdomi organizuojant mokytojams skirtus tarpkultūrinio mokymosi kursus.

## PAGRINDINIAI POREIKIAI



Vieni aktualiausių į Lietuvą atvykstančių pabėgėlių poreikių yra apgyvendinimas ir išsamos konsultacijos įvairiais klausimais, pavyzdžiui, apie viešųjų paslaugų prieinamumą, galimybes, taisykles ir gyvenimą Lietuvoje. Nuo pat krizės pradžios pabėgėliai itin naudojosi šios srities paslaugomis, todėl vyriausybė ir pilietinė visuomenė turėjo galimybę įgyti tiesioginės patirties.

Siekdami papildyti savivaldybių kolektyvinio apgyvendinimo centrų teikiamą gyvenamosios vietos suteikimo paslaugą, partneriai sutelks dėmesį į buvimą šiuose centruose ir aplink juos, kad galėtų teikti su priėmimu ir apsauga susijusias paslaugas, pavyzdžiui, humanitarinę pagalbą, poreikių vertinimą, pažeidžiamumo nustatymą, psichosocialinę paramą, erdvių pritaikymą vaikams ir rizikos patirti smurtą dėl lyties mažinimą. Svarbiausias partnerių prioritetą bus piniginių lėšų skyrimas būstui apmokėti, kaip laikina priemonė, kai valdžios apgyvendinimo centrai bus visiškai užimti, o taip pat kaip pažeidžiamų asmenų ir namų ūkių, kurie dėl jų specialių poreikių negali būti saugiai apgyvendinti kolektyviniuose būstuose apsaugos sprendimas.

Naujai atvykusių ir nepakankamai aprūpintų pabėgėlių pagrindiniai poreikiai bus atliepiami teikiant maisto paketus ir taikant pinigineis išmokomis grindžiamas intervencines priemones, taip pat imantis pastangų užtikrinti tvarų aprūpinimą maistu. Partneriai organizuos labdaros valgyklų ir maisto bankų veiklą, ypatingą dėmesį skirdami kaimo vietovėms, į kurias vyriausybė ketina nukreipti didžiąją dalį atvykusiųjų.

Atsižvelgdami į tai, kad esami pabėgėlių konsultavimo išteklių yra naudojami visu pajėgumu, partneriai parengė tarpusavyje suderintą šių paslaugų plėtros strategiją. Taikydami atvejo valdymo metodą ir priemones, partneriai vieno langelio principu teiks išsamas konsultacijas pabėgėlių namų ūkiams, siūlydami patarimus, mentorystę, o prireikus – nukreips į atitinkamoms paslaugoms gauti. Be to, bus įgyvendinta programa, pagal kurią kuruojantys priimančiosios bendruomenės namų ūkiai teiks ilgalaikę pagalbą pabėgėlių namų ūkiams, siekiant įgyvendinti organišką paramos modelį.

## Kompleksinio reagavimo prioritetai šalyje

### Atskaitomybė paveiktųjų asmenų atžvilgiu



Ir toliau bus teikiama pirmenybė veiksams, kuriais siekiama užtikrinti atskaitomybę paveiktųjų asmenų atžvilgiu ir jų įtakimą į sprendimus, tokie veiksmai bus suskirstyti pagal šiuos prioritetus: a) pabėgėlių dalyvavimas ir įtraukimas, atsižvelgiant į amžių, lytį ir įvairovės principus, siekiant prasmingai su jais konsultuotis; b) komunikacija ir skaidrumas, įskaitant galimybę gauti informaciją; c) grįžtamasis ryšys ir reagavimas; d) mokymasis ir prisitaikymas.

Veiksmingas abipusis bendravimas ir konsultavimasis su bendruomenėmis bus pasiektas nuolat įtraukiant pabėgėles moteris, vyrus, mergaites ir berniukus iš įvairių aplinkų į visus RRP įgyvendinimo etapus, pasitelkiant įvairias dalyvavimą užtikrinančias metodikas. Iš asmenų, kuriais rūpinamasi, gauti atsiliepimai padės prireikus pakoreguoti reagavimo veiksmus. Abipusio bendravimo ir grįžtamojo ryšio mechanizmai, pavyzdžiui, UNHCR HELP puslapiai, „Skaitmeninis mėlynasis taškas“ (angl. Digital Blue Dot), Regioninis skambučių centras bei kitos iniciatyvos ir toliau užtikrins pabėgėliams galimybę gauti aktualią, laiku pateiktą ir naujausią informaciją. Toliau bus stiprinamas pabėgėlių savanorių, bendruomeninių organizacijų ir pabėgėlių vadovaujamų organizacijų vaidmuo, be kita ko, plėtojant jų gebėjimus ir skiriant nedideles dotacijas.

### Apsauga nuo seksualinio išnaudojimo ir prievartos



Apsauga nuo seksualinio išnaudojimo ir prievartos yra vienas svarbiausių reagavimo prioritetų. Seksualinis išnaudojimas ir prievarta tiesiogiai prieštarauja humanitarinės veiklos pamatiniams principams, daro žalą tiems, kuriuos humanitarinė ir vystymosi bendruomenė privalo apsaugoti, bei griaua pasitikėjimą visomis pagalbos agentūromis. Dėl padėties Ukrainoje susidariusiai krizei būdingas itin didelis atskirtų šeimų ir moterų vadovaujamų namų ūkių skaičius, taip pat didelis skaičius naujų reagavimo į ekstremaliają padėtį dalyvių, iš kurių dalis turi mažai žinių apie seksualinio išnaudojimo ir smurto riziką. Šiuos rizikos veiksnius gali dar labiau sustiprinti didėjantis socialinis ir ekonominis pažeidžiamumas.

Apsauga nuo seksualinio išnaudojimo ir prievartos yra neatsiejama RRP dalis, kuri yra įtraukta į visus reagavimo sektorius. Be to, tam reikalingos tikslingos ir aktyvios kolektyvinės pastangos, siekiant sumažinti riziką ir užkirsti jai kelią.

### Psichikos sveikata ir psichosocialinė parama



Įgyvendinant reagavimo priemones, bus laikomasi daugiasektorinio požiūrio, daug dėmesio skiriant pabėgėlių psichikos sveikatos ir psichosocialiniams poreikiams tenkinti, taip pat užtikrinant rūpinimąsi tais, kurie tiesiogiai teikia reagavimo pagalbą Lietuvoje. Psichikos sveikatos ir psichosocialinės paramos paslaugos bus teikiamos visais paramos lygmenimis, įskaitant bendruomeninę veiklą, pavyzdžiui, paramos grupes moterims ir vaikams, tikslinę psichosocialinę paramą, pavyzdžiui, bendro pobūdžio psichologo konsultacijas, taip pat galimybę gauti specializuotą psichikos sveikatos pagalbą. Be to, pabėgėliams ir

specialistams bus pritaikytos psichikos sveikatos ir psichosocialinės paramos metodikos ir ugdomi jų gebėjimai, pavyzdžiui, pirmosios psichologinės pagalbos teikimo įgūdžiai. Taip pat bus teikiama interesų atstovavimo ir praktinė parama, siekiant sustiprinti sveikatos ir socialinės apsaugos sistemos gebėjimą tenkinti pabėgėlių poreikius.

## Partnerystė ir koordinavimas

Pagrindinį vaidmenį, koordinuojant Lietuvos vyriausybės reagavimą, įskaitant pabėgėlių interesų atstovavimą politikos formavimo lygmeniu, atlieka Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM). Be kitos veiklos, ministerija rengia tarpžinybinius susitikimus, kuriuose įvairūs vyriausybės ir pilietinės visuomenės atstovai informuoja vieni kitus apie naujausius pokyčius reagavimo srityje ir neformaliai aptaria būtinus konkrečius veiksmus. SADM taip pat yra pagrindinis vyriausybės atstovas, palaikantis platesnius ryšius su pilietinės visuomenės reagavimo subjektais.

Atsižvelgdami į šį koordinavimo forumą, vyriausybės vadovaujamuose tarpžinybiniuose susitikimuose dalyvaujantys RRP partneriai pasinaudos esamu koordinavimo mechanizmu ir strategiškai panaudos jį, įgyvendindami konkrečius RRP tikslus. Be to, remdamas šį esamą reagavimo dalyvių bendradarbiavimo būdą, UNHCR prireikus sieks palengvinti vyriausybės ir pilietinės visuomenės tarpusavio bendravimą bei diskusijas, kartu užtikrindamas, kad visi partneriai dalytųsi informacija apie reagavimo pažangą ir naujus poreikius bei prioritetus. Šiuo tikslu RRP partneriai kas mėnesį rinksis į RRP koordinavimo susitikimą, kurį kartu organizuos UNHCR ir SADM.

Dalyvauja partnerių	10
JT agentūros	3
Nacionalinės NVO	6
Tarptautinės Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio draugijų federacijos nariai	1

*Pastaba: šiame sąraše nurodytos tik paramos veiklai pagal RRP prašančios organizacijos. Daugelis jų šią veiklą vykdo bendradarbiaudamos su įgyvendinančiais partneriais. Žr. „Biudžeto suvestinė pagal partnerius“, kurioje partneriai suskirstyti pagal tipus.*

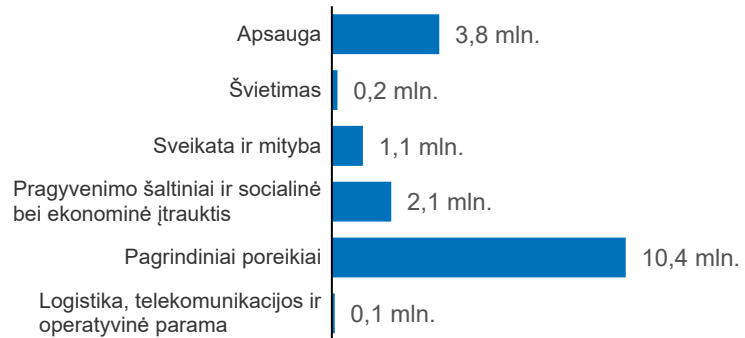
## Tarpžinybiniai finansiniai poreikiai

Bendras finansavimo poreikis JAV dol.



17,8 mln.

Pagal sektorius, mln. JAV dol.



Bendras finansavimo poreikis apsaugos sektoriuje 3 849 751 JAV dol.

Kita apsaugos veikla	3 627 315 JAV dol.
Vaikų apsauga	222 436 JAV dol.

Bendras finansavimo poreikis piniginei paramai\* 5 983 134 JAV dol.

Pagrindiniai poreikiai	\$5,913,134
Apsauga	\$70,000

\* Tai yra piniginės pagalbos poreikių, įtrauktų į pirmiau nurodytą bendrą sektorių biudžetą, paskirstymas pagal sektorius. Piniginė pagalba teikiama ir atspindima kaip kertinis pagalbos ir apsaugos būdas pagal UNHCR 2022-2026 m. piniginių intervencijų politiką. Piniginė pagalba naudojama kaip kompleksinė priemonė įvairiuose sektoriuose, įskaitant apsaugą, ji atitinkamai įtraukiama į biudžetą, laikantis pagrindinių poreikių principo. Piniginę pagalbą, kaip jiems tinkamiausią paramos formą, renkasi žmonės, kurių labai mes tarnaujame, todėl ji bus naudojama kaip pagrindinė priemonė, skirta būtiniausiems pagrindiniams poreikiams patenkinti ir svarbiems apsaugos rezultatams užtikrinti.

### Poreikiai pagal partnerio tipą

Dalyvauja partnerių	10
JT agentūros	8,7 mln. JAV dol.
Nacionalinės NVO	6,0 mln. JAV dol.
Tarptautinės Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio draugijų federacijos nariai	3,2 mln. JAV dol.



## Poreikiai pagal partnerį

Partnerio pavadinimas (sutrumpinimas)	Apsauga	Švietimas	Sveikata ir mityba	Pragyvenimo šaltiniai ir socialinė-ekonominė įtrauktis	Pagrindiniai poreikiai	Logistika, telekomunikacijos ir operatyvinė parama	Iš viso, JAV dolerių
JT agentūros							
Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (UNHCR)	1 780 739			890 370	1 780 739		4 451 848
Tarptautinės migracijos organizacija (IOM)	299 065	111 280	486 850	570 310	1 947 400	139 100	3 554 005
Pasaulio sveikatos organizacija (WHO)			650 000				650 000
Nacionalinės NVO							
„Artscape“				142 828			142 828
„Diversity Development Group“	34 650						34 650
„Maisto bankas“					4 077 990		4 077 990
„Gelbėkit vaikus“	222 436				924 958		1 147 394
Lietuvos Caritas				171 839	187 488		359 327
Maltos ordino pagalbos tarnyba		65 297		138 227			203 524
Tarptautinės Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio draugijų federacijos nariai							
Lietuvos Raudonasis Kryžius	1 512 861			174 256	1 504 776		3 191 893
<b>Iš viso</b>	<b>3 849 751</b> JAV dol.	<b>176 577</b> JAV dol.	<b>1 136 850</b> JAV dol.	<b>2 087 830</b> JAV dol.	<b>10 423 351</b> JAV dol.	<b>139 100</b> JAV dol.	<b>17 813 459</b> JAV dol.

# REGIONINIS REAGAVIMO Į PABĖGĖLIŲ SITUACIJĄ PLANAS

DĖL PADĖTIES UKRAINOJE

2023 m. sausis–gruodis



Regional Refugee Response  
for the Ukraine Situation

UNHCR operatyvinių duomenų portalas  
[rbeext@unhcr.org](mailto:rbeext@unhcr.org)